

АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

*С.Н. Суйеубаева¹, Э.С. Мадиярова², А.А. Апышева³

^{1,2} Восточно-Казахстанский технический университет имени Д. Серикбаева, Усть-Каменогорск, Казахстан

³ Восточно-Казахстанский университет им. С. Аманжолова, Усть-Каменогорск, Казахстан

e-mail: Suieubaeva@mail.ru

Резюме. Пищевая промышленность является очень важной отраслью для экономики любой страны, так как производство продуктов питания напрямую влияет на экономическую и продовольственную безопасность государства. Актуальность исследования казахстанского продовольственного рынка подтверждается результатами, которые могут быть получены при его анализе. Обработка статистических данных и их систематизация представлена в форме графиков и таблиц. Основные показатели предполагают зависимость современного рынка продовольственных товаров в большей степени от импорта, это связано с увеличением ввоза импортной продукции сырьевого направления. На экспорт отправляется малое количество товаров в основном это касается мясной и рыбной промышленности. Часть предприятий по производству пищевой продукции размещены на территории Казахстана в основном по принципу потребления, другая часть тесно связана с сырьевой базой. В статье анализируется состояние пищевой промышленности по территориям расположения, определены, какие отрасли в Казахстане являются передовыми, какие продукты на сегодняшний день имеют импортозависимость на рынке и какие продукты занимают лидирующие позиции в экспорте. По итогам анализа предложены рекомендации.

Ключевые слова: пищевая промышленность, рынок продуктов питания, рынок напитков, анализ, экспорт, импорт.

ANALYSIS OF THE STATE OF THE FOOD INDUSTRY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

*S.N. Suieubayeva¹, E.S. Madiyarova², A.A. Apysheva³

^{1,2} East Kazakhstan Technical University named after D. Serikbayev, Ust-Kamenogorsk, Kazakhstan

³ S. Amanzholov East Kazakhstan University, Ust-Kamenogorsk, Kazakhstan

e-mail: Suieubaeva@mail.ru

Summary. The food industry is a very important industry for the economy of any country, as food production directly affects the economic and food security of the state. The relevance of the study of the Kazakhstan food market is confirmed by the results that can be obtained from its analysis. The processing of statistical data and its systematization is presented in the form of graphs and tables. The main indicators suggest the dependence of the modern market of food products to a greater extent on imports, this is due to an increase in the import of imported raw materials. A small number of goods are exported, mainly in the meat and fish industries. Part of the enterprises for the production of food products are located on the territory of Kazakhstan mainly on the basis of consumption, the other part is closely connected with the raw material base. The article analyzes the state of the food industry by location, determines which industries in Kazakhstan are advanced, which products currently have import dependence on the market and which products occupy leading positions in exports. Based on the results of the analysis, recommendations are proposed.

Key words: Food industry, food market, beverage market, analysis, export, import.

МРНТИ -06.35.51

УДК 330341.4;330.342;338.33

<https://doi.org/10.51579/1563-2415.2021-1.38>

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК-ЖЕКЕ МЕНШІК ӘРІПТЕСТІКТІ ДАМУ

ТЕОРИЯСЫ МЕН ПРАКТИКАСЫ

У.А. Текенов^{*1}, А.Н. Дауренбекова²

¹АО «Университет Нархоз», г. Алматы, Казахстан

²Университет «Туран», г. Алматы, Казахстан

e-mail: tekenov_uzak@mail.ru

Түйін. Мемлекет пен бизнестің өзара іс-қимылының тиімді институттарын дамыту ұтымды экономикалық саясатты қалыптастырудың, инновациялық белсенділікті арттырудың, экономикалық және әлеуметтік инфрақұрылымды дамытудың маңызды шарттарының бірі болып табылады. Бұл ретте мемлекет табыс алу мүмкіндігінің болмауына немесе сыртқы ортаның жоғары белгісіздігіне байланысты әзірге отандық бизнес қамтымай қалатын жеке сектордың қызметін басым салаларға бағыттауы тиіс. Сондықтан мақалада Мемлекеттік-жеке меншік әріптестікті (МЖӘ) қолданудың дәстүрлі салалары, даму кезеңдері, базалық белгілері мен негізгі қағидалары қарастырылған. МЖӘ-нің күшті және әлсіз жақтарына, мүмкіндіктері мен қауіптеріне талдау жасалды. Бұл Қазақстандағы МЖӘ мәселелері мен даму болашағын анықтауға мүмкіндік берді.

Зерттеу нәтижесінде авторлар мынадай қорытындыға келеді. Қазақстанда МЖӘ дамытуда кездесетін кедергілерге қарамастан, Қазақстанда тиімді басқару саласында мемлекеттің (мемлекеттік органдар тұлғасында) және капиталдың (жеке компаниялар тұлғасында) өзара іс-қимылының неғұрлым тиімді нысаны ретінде балама жоқ.

***Түйінді сөздер:** мемлекеттік-жеке иелік әріптестік, концессия, құрылыс, жобалар, инфрақұрылым.*

Негізгі ережелер. Әлемдік экономиканың дамуының қазіргі жағдайында дамыған елдер мемлекет пен бизнестің экономикалық саладағы өзара іс-қимылына мемлекеттік-жеке меншік әріптестікті дамыту түрінде үлкен көңіл бөледі. Осы елдердегі мемлекеттік-жеке меншік әріптестікті дамыту тәжірибесі оның мемлекет пен бизнестің өзара іс-қимылының ең сәтті институттарының бірі және инновациялық белсенділікті арттырудың, экономикалық және әлеуметтік инфрақұрылымды дамытудың маңызды шарттарының бірі екендігін көрсетеді.

Кіріспе. Қазақстан экономикасын реформалау оның түбегейлі өзгерістеріне, сондай-ақ ел экономикасын қайта құру процесінде мемлекеттік реттеудің орны мен рөлінің өзгеруіне әкелді. Алайда, қазіргі жағдайда «аралас» типтегі экономикадағы мемлекеттің рөлі туралы тұжырымдамалық ережелер толық дамымаған және оның қызметі мен қазақстандық қоғамның әлеуметтік-экономикалық даму деңгейіне әсер ету тетіктері толық сипатталмаған.

Дамыған елдерде «аралас» экономика мемлекет пен жеке меншіктің әр түрлі арақатынасында үстемдік етеді, олардың арасындағы шекаралар жиі бұлдрыланады. Сондықтан мемлекеттік-жеке кәсіпкерліктің тиімді дамуы. Бұл бір жағынан жеке-кәсіпкерлік бастаманың әлеуетін іске асыруға, екінші жағынан, әлеуметтік маңызды салаларда мемлекеттің бақылау функцияларын сақтауға мүмкіндік береді.

Қазақстанда мемлекеттік-жеке меншік әріптестіктің (МЖӘ) алғашқы жалпы анықтамаларының бірі «2011-2015 жылдарға арналған Қазақстандағы МЖӘ дамыту бағдарламасында» «...жауапкершіліктің дәстүрлі саласында нәтижелерге қол жеткізуге бағытталған құқықтар мен міндеттемелерді, тәуекелдерді, шығындар мен пайдаларды теңгерімді бөлу негізінде тиісті келісімдерде айқындалған мемлекет пен жеке кәсіпкерлік субъектілері арасындағы қатынастар жүйесі» деп атап өтілген.

Кейінірек 2015 жылы республикада «Мемлекеттік-жеке меншік әріптестік туралы» Заң қабылданды, онда мемлекеттік-жеке меншік бизнесті жүргізудің және әр түрлі контрагенттердің мүдделерінің динамикалық тепе-теңдігін қамтамасыз етудің тиімді экономикалық тетігі мемлекеттік серіктестік арасындағы ынтымақтастық нысаны ретінде түсінілетін мемлекеттік-жеке меншік серіктестік болып танылды. «Мемлекеттік-жеке меншік әріптестік туралы» Қазақстан Республикасының Заңының 4-бабына сәйкес мемлекеттік-жеке меншік серіктестіктің айрықша белгілері мыналарды қамтиды:

1) мемлекеттік-жеке меншік әріптестік туралы шарт жасасу арқылы мемлекеттік серіктес пен жеке серіктес арасындағы қатынастарды қалыптастыру;

«Мемлекеттік-жеке меншік әріптестік жобасының ерекшеліктеріне байланысты» үш жылдан отыз жылға дейін »мемлекеттік-жеке меншік әріптестік жобасын іске асырудың орта мерзімді немесе ұзақ мерзімді мерзімі;

3) мемлекеттік серіктес пен жеке серіктестің мемлекеттік-жеке меншік серіктестік жобасын іске асыруға бірлескен қатысуы;

4) мемлекеттік-жеке меншік әріптестік жобасын іске асыру үшін мемлекеттік серіктес пен жеке серіктестің ресурстарын біріктіру [2].

Жоғарыда келтірілген анықтамалардың әрқайсысы белгілі бір дәрежеде мемлекеттік-жеке меншік әріптестікті қолданудың нақты сипаттары мен бағыттарын көрсетеді. Біздің ойымызша, әлеуметтік жобаларды және қомақты капиталды салымдар мен экономикалық инфрақұрылымды басқаруды қаржыландыру үшін қосымша қаржыландыру көздерін және басқарушылық тәжірибені тарту үшін мемлекет пен бизнестің серіктестігі тетік ретінде мемлекет пен бизнестің арасындағы өзара түсіністікпен толықтырылуы керек. Бұл, әсіресе, экономикалық үдерістердің тұрақсыздығы жағдайында және халықтың әлауқатын арттыру мақсатында мемлекеттік саясатты іске асырудың әлеуметтік бағытының жоғарылауына теріс әсер ететін әлемдік экономикалық дағдарыстың салдарларының күшеюі жағдайында маңызды.

Әдіснама. Зерттеу салыстыру, аналогия, талдау және синтез, абстракция, жалпылау және жүйелік тәсілдерді қолдана отырып жүргізілді. Зерттеудің қайнар көздері ретінде ғылыми-мерзімді басылымдар, теориялық және аналитикалық мақалалар, қазақстандық және шетелдік авторлардың еңбектері болды, олар мемлекеттік-жеке меншік әріптестіктің мәні мен олардың қолданылуын түсінудің өзекті және прогрессивті ғылыми тәсілдерін талқылады.

Нәтижелер және талқылау. Қазақстан Республикасының Президенті 2017 жылғы 31 қаңтардағы Қазақстан халқына «Қазақстанның үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік» атты Жолдауында «...кәсіпкерлікті дамыту үшін мемлекеттік –жеке меншік әріптестік маңызды рөл атқарады. Мәселе бірқатар мемлекеттік қызметтерді бизнеске беру туралы болып отыр» деп атап өтті. Осы Жолдауда ол МЖӘ -ті дамытудың отыз жылдық тарихы бар деп қорытындылады [3, 46].

Сонымен, 1991-1993 жылдары Қазақстан Республикасының «Концессиялар туралы» Заңы қабылданды [4]. Ол Қазақстан Республикасындағы шетелдік инвесторларға меншік, жер және табиғи ресурстар түрінде жеңілдіктер берудің ұйымдастырушылық экономикалық және құқықтық жағдайларын реттеді. 2005 жылы пилоттық концессиялық жобаларды іске асыру басталды (Шар - Өскемен теміржолы, Солтүстік Қазақстан - Ақтөбе облысы электр жеткізу желілерінің құрылысы. 2006-2010 жж. «Концессиялар туралы» Қазақстан Республикасының Заңы қабылданып, қажетті заңнамалық база қалыптасты [5]. Сонымен бірге, 2008 жылы Қазақстанда мемлекеттік-жеке меншік әріптестік орталығы құрылды [6]. 2011 жылы «2011-2015 жылдарға арналған Қазақстанда МЖӘ дамыту бағдарламасын бекіту туралы» Үкімет қаулысы қабылданды [7]. 2012-2013 жылдары «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мемлекеттік-жеке меншік әріптестіктің жаңа нысандарын енгізу және оларды қолдану аясын кеңейту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңы қабылданды [8]. 2015 жылы «Мемлекеттік-жеке меншік әріптестік туралы» Қазақстан Республикасының Заңы қабылданды, ол осы уақытқа дейін қолданылады [2].

Сонымен бірге, Қазақстанда МЖӘ кеңінен қолданылатын индустриалды және әлеуметтік инфрақұрылымның келесі дәстүрлі салалары ерекшеленеді, атап айтқанда:

1. көлік инфрақұрылымы: автомобильдер мен теміржолдарды, автостанцияларды, теміржол станцияларын, әуежайларды, тұрақтарды салу және пайдалану;
2. энергетикалық инфрақұрылым: электр станцияларын салу, электр тарату желілерін ұстау;
3. тұрғын үй-коммуналдық инфрақұрылым: сумен жабдықтау және су бұру, тұрмыстық қалдықтарды кәдеге жарату (көму), абаттандыру және көгалдандыру;
4. әлеуметтік инфрақұрылым: балабақшалар, мектептер мен жатақханалар, медициналық нысандар, мәдени және спорт нысандарын салу және пайдалану.

Дүниежүзілік банктің әдіснамасына сәйкес мемлекеттік және жеке меншік секторлардың рөлін МЖӘ-нің келесі нысандары ұсынылды: қызмет көрсету және басқару, лизинг, BOT моделі, жеке секторға объектілерді сату мен жалпы сату бойынша келісім-шарттар.

Сонымен бірге Қазақстандағы мемлекеттік және жеке құрылымдардың серіктестігі қазір негізінен концессия түрінде дамыды.

Концессия механизмін пайдалану мемлекетке шектеулі бюджет қаражаты жағдайында әлеуметтік маңызды міндеттер мен жобаларды іске асырумен байланысты мәселелерді шешуге мүмкіндік береді.

Бүгінгі күні тоғыз концессия объектісі пайдалануға берілді:

- 1.«Шар - Өскемен» 1 теміржол желісі;
- 2.«Солтүстік Қазақстан - Ақтөбе облысы» екі аймақаралық электр жеткізу желісі;
- 3.Ақтау халықаралық әуежайының үш жолаушылар терминалы;
- 4.Мақат - Қандығаш темір жол учаскесін төрт электрлендіру;
- 5 Ақтөбе облысы Қандығаш қаласында газтурбиналық электр станциясының құрылысы;
- 6 Эралиев - Құрық теміржол учаскелерінің құрылысы;
- 7 Қорғас - Жетіген теміржол учаскелерінің құрылысы;
- 8 Астана - Щучинск автомобиль жолдарының құрылысы;
- 9.Алматы - Қапшағай жолының құрылысы.

Алайда, алғашқы МЖӘ жобалары (концессиялар) көбінесе сәтсіз болғанын мойындау керек. Осылайша, жеке инвестор Достар Темір Жолы «Шар-Өскемен темір жолының құрылысы» (мемлекет қатысушысы, Қазақстанның Инвестициялық Қоры) концессиялық келісімін жүзеге асыруда, өзінің күшін есептемей, құрылысты аяқтай алмады. Осыдан кейін жеке инвесторды басқалар бірнеше рет өзгертті. Алайда, нәтижесінде барлық жеке компаниялардың орнына «Қазақстан темір жолы» мемлекеттік ұлттық тасымалдаушы келді, ол бюджеттік ақшаны енгізіп, теміржолды аяқтады (бұл жоба үшін шығарылған зейнетақы қорларынан инфрақұрылымдық облигацияларға кеткен барлық бюджет қаражаттары ұлттық тасымалдаушыға қайтарылмады).

«Солтүстік Қазақстан - Ақтөбе облысының аймақаралық электр жеткізу желісінің құрылысы» екінші концессиялық жобасын іске асыру барысында осы құрылысқа мемлекет атынан қарыз алған жеке инвестор «Батыс Транзит» техникалық ақауларды жасай отырып, оны өздiгiнен аяқтай алмады. Бұл компания облигация ұстаушының келесі купонын төлей алмады.

Қазақстан МЖӘ жобаларын іске асырудағы осындай сәтсіздіктерге қарамастан, оны дамыту тоқтаған жоқ. Алайда, қазіргі уақытта МЖӘ тетігі бойынша жобаларды іске асыру басымдықты ескере отырып жүзеге асырылатын болады: бұл мемлекеттік қолдаудың кез-келген шараларын және мемлекеттік бюджеттен шығындарды өтеу көздерін қажет етпейтін жобалар.

Сонымен бірге мемлекет өз үлесін мүлдіктік, салықтық жеңілдіктер, жеке кәсіпкерлікке құқықтық кепілдіктер, кейде қаржылық ресурстар түрінде де енгізеді. Сонымен бірге мемлекет қоғамдық мүдделерді сақтау мақсатында бақылау және реттеу функцияларын өзіне қалдырады.

Жеке кәсіпкерлік оның үлесі ретінде - тәжірибе, тиімді менеджмент, алдыңғы қатарлы технологиялар мен технологиялар, бизнес үшін үйлесімді институционалды орта.

МЖӘ қатысушылары арасындағы пайда, әдетте, әр тарап қабылдаған тәуекелдерге сәйкес бөлінеді.

МЖӘ қатысушылардың әрқайсысының жақсы жақтары:

1. Мемлекеттік сектор үшін: заңды билік, протекционистік (қорғаныс) сатып алу саясаты, қоғамдық қажеттіліктерді, еңбек және капитал ресурстарын қанағаттандыру мақсаттарын теңдестіру;

2. Жеке сектор үшін: тиімді басқару және өндірістік қуаттылық, жаңа технологиялар, ақша ағындарын басқару тәжірибесі, персоналды дамыту, ресурстарды кешенді пайдалану.

Мемлекет үшін МЖӘ тетігі:

- мемлекеттік меншікті басқарудың заманауи әдістерін енгізу және тиімді пайдалану арқылы экономиканы ынталандыру саясатын әзірлеу;

- жиынтық тәуекел мен жауапкершілікті серіктестер арасында бөлуді жүзеге асыру;

- мемлекеттік капиталды инвестициялауды азайту, яғни. инфрақұрылым объектілерін салуға уақытты қысқарту және объектіні өмір бойы пайдалану кезінде шығындарды бөлудің тиімділігін арттыру арқылы бюджеттің шығыс бөлігі;

- жаңа жұмыс орындарын құру және елдегі жұмыссыздықты азайту арқылы мемлекеттік қызметтердің сапасын жақсарту.

Алайда, мемлекет үшін МЖӘ-нің жағымсыз жақтарын атап өту қажет:

- ұзақ мерзімді перспективада мемлекеттің жеке секторға төлейтін жалпы төлемдері тек қана бюджет қаражаты есебінен құрылыс құнынан үлкен көлемде жүзеге асырылады. Бұл банктегі сияқты: сіз «ай сайын аздап төлейсіз» деп несие алдыңыз, бірақ соңында сіз алғаннан 1,5-2 есе көп мөлшерде қайтарасыз.

- үкіметтің құрылған инфрақұрылым объектісін басқару құқығы өте шектеулі, сондықтан мемлекет өзінің бақылау және реттеудің кейбір функцияларын жоғалтады;

- мемлекет жеке серіктестерді іріктеуге, МЖӘ аясында жобаны одан әрі бақылауды жүзеге асыруға белгілі бір қосымша шығындарды көтереді (мысалы, конкурстық комиссиялардың қызметін қаржыландыру, объектінің құрылысы мен пайдаланылуын бақылау және бақылау жөніндегі жұмыс топтары және т.б.);

- белгіленген талаптарға сәйкес келмейтін, мерзімінің бұзылуына және сапасыз объектілерді құруға әкелетін жеке серіктесті таңдау қаупі.

Жеке бизнестің МЖӘ жобаларына қатысуына кедергі келтіретін факторлар:

- Жеке инвесторлардың объектілерді пайдаланғаны үшін алынатын алымдарды мемлекеттік реттеу (мысалы, автомобиль жолындағы ақы төлеу).

- нысанға меншік құқығын мемлекетке рәсімдеу. Бұл компания үшін бұл объект оның активтерінің жалпы көлемінде ескерілмейтіндігін білдіруі мүмкін, сондықтан несие берушілер үшін кепіл бола алмайды;

- іске асырылып жатқан жобаның қауіптілігі мен жауапкершілігі дәстүрлі мемлекеттік тапсырыстармен салыстырғанда жоғары (мысалы, жеке сектор объектіні пайдалануға беру мерзімінің аяқталуына толықтай жауап береді, сондықтан жұмыс кестесіндегі аздаған бұзушылықтар айыппұлдарға әкеледі).

Алайда, мемлекеттік және жеке бизнес үшін МЖӘ-нің жағымсыз жақтарына қарамастан, ҚР Президенті 2017 жылғы 31 қаңтарда Қазақстан халқына Жолдауында «Қазақстанның үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік» бизнестің әлеуметтік мәселелерді шешуге қатысуы туралы сөйлеген сөзінде, «... біз оларды мектепке дейінгі тәрбиеге тартуда жақсы нәтижелерге қол жеткіздік» деп атап өтті. Егер алдыңғы 3 жылда мемлекет 40 мың орындық 189 балабақша салса, онда 100 мың орынға 1300-ден астамы жеке меншік секторды ашты ... Мен үшін осы саладағы МЖӘ үлгісі түбегейлі маңызды. Бұл мемлекет пен бизнестің маңызды ұлттық міндеттердің бірі - 2020 жылға қарай 3-6 жас аралығындағы балаларды толықтай камту мәселесін қалай шешетіндігін көрсетеді»[3, 4б.].

Одан әрі ол «жеке меншік капиталды тартуды» ұсынады және МЖӘ-нің барлық түрлері мен нысандарын: мемлекеттік мүлікті сенімгерлік басқаруды, қызметтерді көрсетуге арналған келісімшарттарды және басқаларды қолданады. Сонымен бірге барлық мақұлдау процедуралары, әсіресе шағын жобаларға қатысты жеңілдетіліп, жеделдетілуі керек. МЖӘ инфрақұрылымды, оның ішінде әлеуметтік дамудың негізгі тетігі болуы керек»[3, 4 б.].

Сондықтан 2017-2018 жылдары 1 трлн теңгеден астам сомаға 500-ге жуық МЖӘ келісімшарттары жасалды. Бұл жалпы сомасы 240 млрд. Теңгенің 276 жобасын, оның ішінде 150 млрд.теңгеге республикалық маңызы бар 5 жоба мен 90 млрд.теңгеге жергілікті маңызы бар 271 МЖӘ нысандарын пайдалануға мүмкіндік берді.

2019 жылы мемлекеттік-жекеменшік әріптестік жобалары аясында шамамен 900 миллиард теңгеге жуық инвестиция тартылды.

2019 жылдың 1 шілдесіндегі жағдай бойынша 1,2 трлн теңгеге 565 МЖӘ келісімдері, оның ішінде 9-ы республикалық және 556 жергілікті жобалар жасалды.

Жобалардың ең көп саны білім беру саласында - 276, денсаулық сақтау саласында - 114 келісімшарт, тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық саласында - 65, мәдениет және спорт саласында - 49 келісім.

Аймақтық тұрғыда МЖӘ жобаларының көп бөлігі шығыс қазақстан облысына тиесілі: 181 жоба, бұл елдегі жалпы санның 30% құрайды. МЖӘ жобаларының саны бойынша екінші орынды алматы алады: 53 жоба, олардың үлесі 8,8%. Қостанай облысы үздік үштікті аяқтайды: МЖӘ 47 жобасы, үлесі 7,8%. Аяқталған МЖӘ жобаларының саны бойынша топ-5-ке ақмола және қызылорда облыстары кірді: сәйкесінше 40 және 39 жоба.

Қорытынды. 2018-2019 жылдары МЖӘ жетілдіру үшін келесі түзетулер әзірленді, атап айтқанда:

1. МЖӘ жобаларын жоспарлау процесін жобаның тұжырымдамасын алып тастау және МЖӘ шартының жобасын қарастыру арқылы 5-тен 3 кезеңге дейін қысқарту МЖӘ жобаларын дайындау мерзімі 7 айдан 3 айға дейін қысқарады

2. МЖӘ жобалары үшін ұзақ мерзімді тұтыну кепілдігі 3 жылдан кем емес мерзімге МЖӘ үшін тауарларды, жұмыстарды және қызметтерді тұтыну кепілдігін заңнамалық түрде бекіту инвесторларға ұзақ мерзімді инвестицияларды жоспарлауға мүмкіндік береді.

3. Жеке қаржылық бастама жобалары үшін құжаттаманы жеңілдету жеке меншік сектор бастамашылық еткен МЖӘ жобалары үшін жоба тұжырымдамасын әзірлеуді бизнес-жоспарға ауыстыру ұсынылады іскери тәжірибеде жобаны жоспарлаудың таныс құжаты.

4. «МЖӘ бағдарламасын» іске асыру стандартты МЖӘ жобалары үшін жеке серіктесті таңдауға арналған барлық процедуралар қосымша сараптамаларды қоспағанда, мемлекеттік бағдарламалардағы әр бағыт үшін жеңілдетілген түрде белгіленуі мүмкін.

МЖӘ рәсімдері қол жетімді болады.

5. МЖӘ шарттарын және МЖӘ келісімдері бойынша мемлекеттік міндеттемелерді қазынашылық органдарында тіркеу.

Қазынашылық тіркеуді енгізу Қаржы министрлігімен орталық және жергілікті деңгейде қабылданған МЖӘ бойынша міндеттемелерді, оның ішінде Республикалық бюджет туралы заңда белгіленген лимиттердің сақталуын бірыңғай есепке алуға және бақылауға мүмкіндік береді, сондай-ақ инвесторларға олардың құқықтары мен заңды мүдделерін неғұрлым тиімді қорғауды қамтамасыз етеді. МЖӘ келісімшарттарына деген инвестордың сенімін арттыру қажеттігі туындайды.

Осылайша, МЖӘ - бұл классикалық мемлекеттік сатып алулардан түбегейлі ерекшеленетін инфрақұрылымдық қызметтерге ерекше көзқарас. Сонымен қатар, МЖӘ жобалары салалық стратегия мен экономикалық саясаттың бөлігі болып табылатын стратегиялық сипаттағы басым жобалар болуы керек. Оларды жүзеге асыруда мемлекет жетекші рөл атқарады. Тәжірибесі мол Еуропа елдерімен және АҚШ-пен салыстырғанда, Қазақстандағы МЖӘ-тің тәжірибесі төмен.

Сонымен, МЖӘ-ті ұйымдастыру ұлттық экономиканы тиімді басқару саласында мемлекет пен жеке бизнестің өзара іс-қимылының ең оңтайлы түрі болып табылады деп тұжырым жасауға болады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1 Варнавский В. Г. Управление государственно-частными партнерствами за рубежом / В. Г. Варнавский // Вопросы государственного и муниципального управления. – 2012. – № 2. – с. 134–147.

2 Закон Республики Казахстан от 31 октября 2015 года № 379-V «О государственно-частном партнерстве» (с изменениями по состоянию на 03.07.2017 г.)- Астана, Юрист, 2017г., с.4.

3 Послание Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева Народу Казахстана 31 января 2017 года «Третья модернизация Казахстана: глобальная конкурентоспособность»//газета «Казахстанская правда», 1 февраля 2017 г.с.4.

4 Закон Республики Казахстан от 23 декабря 1991 года №1021-ХІІ О концессиях в Республике Казахстан.

5 Закон Республики Казахстан от 7 июля 2006 года №167 ІІІ «О концессиях» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 28.12.2018 г.)

6 Постановление Правительства Республики Казахстан от 17 июля 2008 года №693. Создать акционерное общество «Казахстанский центр государственно-частного партнерства».

7 Постановление Правительства Республики Казахстан от 29 июня 2011 года № 731 «Об утверждении Программы по развитию государственно-частного партнерства в Республике Казахстан на 2011 - 2015 годы и внесении дополнения в постановление Правительства Республики Казахстан от 14 апреля 2010 года № 302».

8 Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам государственно-частного партнерства»

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

- 1 Varnavskii V. G. Upravlenie gosudarstvenno-chastnymi partnerstvami za rubezhom / V. G. Varnavskii // Voprosy gosudarstvennogo i munitsipalnogo upravleniya. – 2012. – № 2. – s. 134–147.
- 2 Zakon Respubliki Kazakhstan ot 31 oktyabrya 2015 goda № 379-V «O gosudarstvenno-chastnom partnerstve» (s izmeneniyami po sostoyaniyu na 03.07.2017 g.)- Astana, Yurist, 2017g., s.4.
- 3 Poslanie Prezidenta Respubliki Kazakhstan N.Nazarbaeva Narodu Kazakhstana 31 yanvarya 2017 goda «Tretya modernizatsiya Kazakhstana: globalnaya konkurentosposobnost»//gazeta «Kazakhstanskaya pravda», 1 fevralya 2017 g.s.4.
- 4 Zakon Respubliki Kazakhstan ot 23 dekabrya 1991 goda №1021-XII O kontsessiyakh v Respublike Kazakhstan.
- 5 Zakon Respubliki Kazakhstan ot 7 iyulya 2006 goda №167 III «O kontsessiyakh» (s izmeneniyami i dopolneniyami po sostoyaniyu na 28.12.2018 g.)
- 6 Postanovlenie Pravitelstva Respubliki Kazakhstan ot 17 iyulya 2008 goda №693. Sozdat aktsionernoe obshchestvo «Kazakhstanskii tsentr gosudarstvenno-chastnogo partnerstva».
- 7 Postanovlenie Pravitelstva Respubliki Kazakhstan ot 29 iyunya 2011 goda № 731 «Ob utverzhdenii Programmy po razvitiyu gosudarstvenno-chastnogo partnerstva v Respublike Kazakhstan na 2011 - 2015 gody i vnesenii dopolneniya v postanovlenie Pravitelstva Respubliki Kazakhstan ot 14 aprelya 2010 goda № 302».
- 8 Zakon Respubliki Kazakhstan «O vnesenii izmenenii i dopolnenii v nekotorye zakonodatelnye akty Respubliki Kazakhstan po voprosam gosudarstvenno-chastnogo partnerstva»

ПРАКТИКА РАЗВИТИЯ ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА В КАЗАХСТАНЕ

*У.А.Текенов*¹, А.Н. Дауренбекова²*

¹АО «Университет Нархоз», г. Алматы, Казахстан

²Университет «Туран», г. Алматы, Казахстан

e-mail: tekenov_uzak@mail.ru

***Резюме.** Развитие эффективных институтов взаимодействия государства и бизнеса является одним из важных условий формирования эффективной экономической политики, повышения инновационной активности, развития экономической и социальной инфраструктуры. При этом государство должно направлять деятельность частного сектора в приоритетные сферы, которые пока остаются неохваченными отечественным бизнесом ввиду отсутствия возможности получения прибыли или высокой неопределенности внешней среды. Поэтому в статье рассмотрены теория и практика развития ГЧП с анализом современного состояния ГЧП в Казахстане. Это позволило определить проблемы и перспективы развития ГЧП в Казахстане.*

***Ключевые слова** - государственное-частное партнерство, концессия, строительство, проекты, инфраструктура.*

PRACTICE OF DEVELOPMENT OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN KAZAKHSTAN

*U.A.Tekenov*¹, A.N. Daurenbekova²*

¹JSC "Narхоз University", Almaty, Kazakhstan

²«Turan» University, Almaty, Kazakhstan

e-mail: uzak.tekenov@mail.ru

***Summary.** The development of effective institutions of interaction between the state and business is one of the important conditions for the formation of an effective economic policy, increasing innovation activity, development of economic and social infrastructure. At the same time, the state should direct the activities of the private sector to priority areas, which are still not covered by domestic business due to the lack of profit opportunities or high uncertainty of the external environment.*

Therefore, the article considers traditional spheres of application, stages of development, basic features and basic principles of PPP. The analysis of strengths and weaknesses, opportunities and threats of PPP is given. It allowed to define problems and prospects of PPP development in Kazakhstan.

***Key words**- public-private partnership, concession, construction, projects, infrastructure.*